

TIEDOTE 7.2.2021

Piispa Mari Leppäsen piispankaapu *Siunattu maa* on suomalaista taidekäsityötä

Suunnittelu ja taidekirjonta Tekstiilitaiteilija, käsityömestari Helena Vaari
Piispankaavun ja hiipan ompelu Artenomi, käsityömestari Tytti Helles

Piispa Mari Leppäsen liturgiset vaatteet, piispankaavun, -hiipan ja –stolat, on suunnitellut tekstiilitaiteilija Helena Vaari. Turun arkkihiippakunta tilasi uniikit taidetekstiilit piispan vihkimykseen 7.2.2021.

Helena Vaari on suunnitellut piispan juhla- ja työasuun luontosymboliikkaa ja yhdistänyt siihen keskiaikaisen tuomiokirkon muotokieltä. Vaari on taidekirjonut piispankaavun symboliikan maalauksellisella tekniikalla. Hänen työnsä on taidekäsityötä, jossa yhdistyvät vapaa taidekirjonta ja applikaatio.

Piispankaavun symboliikkaa taiteilija on pohtinut yhdessä piispa Mari Leppäsen kanssa. ”Piispan viran tunnuksina on risti, sauva, piispankaapu ja -hiippa. Vihkimysmessussa ne puetaan päälleni. Seuraan tässä tehtävässä edeltäjäni. Kävin sovittamassa heidän kaapuja. Kaikki olivat liian suuria. Saan nyt omankokoiset vaatteet. Rinnassa minulla on Pyhän Birgitan risti, selässä elämänpuu, kauluksessa pihlajan neljä vuodenaikaa”, kertoo piispa Mari Leppänen.

Piispankaapu on yleisväriltään lämpimän vaaleanruskea. Sävy on maan väri ja sen löytää myös tuomiokirkon lattiasta ja ulkoseinästä. Taidekirjonnan väreissä on vihreää, oranssia, punaista ja valkoista.

Symboliikka kunnioittaa Pyhän Birgitan perintöä

Piispankaavun symboliikassa on haluttu liittyä hiippakunnan pitkään historiaan. Yksi innoittajista oli Pyhä Birgitta (1303–1371): näkijä, kirkon uudistaja ja hengellisen sääntökunnan perustaja. Birgitan vaikutus näkyi Suomessa Naantalin birgittalaisluostarin kautta, missä myös suomalainen käsityötaito puhkesi kukoistukseen. Samaan perintöön liittyy nyt myös Vaarin suunnittelema uusi piispankaapu.

Kaavun edessä oleva Pyhän Birgitan koru on kierrätetty vintage-solki. Vastaavia koruja on monella suomalaisella naisella. Kaleva Koru valmisti korun vuonna 2003 Pyhän Birgitan 700-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Korun on suunnitellut Kirsti Doukas. Korussa on viitteitä Pyhän Henrikin sarkofagin keskiaikaiseen koristeluun ja korun viisi punaista granaattia viittaa Jeesuksen viiteen haavaan ristillä.

Kaavun nimi Siunattu maa tulee birgittalaissisarten laulusta. Se viittaa myös luomiseen. Ihminen on maata, johon puhallettiin elämän henki. Ihminen on siis samaa ainesta kuin koko luomakunnan alkuperä.

Piispankaavun selkäosassa on kaavun helmaan saakka oleva elämänpuu, sen runko ja juuret.

Paratiisissa kasvoi elämänpuu. Se kuvaa ihmisen yhteyttä Jumalaan. Elämänpuu on kristillisessä perinteessä jo varhain samaistettu Kristuksen ristiin, joka palauttaa ihmisen Jumalan yhteyteen.

Piispankaavun hihojen reunaan Helena Vaari on kirjonut Marian symboleja, kukkia ja yrttejä. Naantalin birgittalaisluostarin kasvatettiin monia lääke- ja yrttikasveja, joita löytää Naantalista edelleen.

Pihlajan vuodenajat kertovat luonnon tärkeydestä

Elämänpuusta kasvaa pihlajan neljä vuodenaikaa, jotka kiertävät piispankaavun kaulusta. Talvi, kevät, kesä ja syksy seuraavat toisiaan.

Suomessa kristillisen uskon kuvitukseksi tuli vanhastaan pyhänä puuna pidetty pihlaja, jonka marjat nähtiin veripisaroina, jopa Kristuksen ristin kerrottiin olleen pihlajasta. Keväiset kukat ovat kuin voiton kruunu. Punaiset marjat rinnastuvat myös Pyhän Birgitan korun viiteen punaiseen kiveen.

Juhla-asuun kuuluu hiippa, johon on taidekirjottu vihkiristi. Piispan asuun kuuluu kolme stola – valkoinen, vihreä ja punainen. Niihin Vaari on taidekirjonut tekstiilin alareunaan kaksi ruusua ja stolan selkäosaan ristin, jonka muoto löytyy Turun tuomiokirkon ulkoseinästä. Samanlainen risti on piispankaavun selkäosassa. Ruusu on Marian symboli.

Kirkkotekstiilit valmistettiin jo keskiajalla kirjomalla ja ompelemalla. Vaarin taidekirjonta pohjautuu vanhaan perinteeseen tämän päivän menetelmillä. ”Minulla on syvä kunnioitus Naantalin birgittalaisluostarin nunnien käsityötaitoihin. Olen usein ihailut Kansallismuseossa Huittisen alttarin reunavaatteen taidokasta kirjontaa ja symboliikkaa”, Helena Vaari kertoo.

Piispankaavun materiaalit, kankaat ja langat ovat laadukasta villaa, silkkiä, viskoosia ja puuvillaa. Piispankaapu on suuri vaate. Sen ergonomiaan ja käytettävyyteen on kiinnitetty paljon huomiota suunnittelussa. Kun piispa liikkuu seurakunnissa, kulkevat piispankaapu, -hiippa, stola ja sauva matkalaukussa. Siksi kankaat ovat mahdollisimman rypistymättömiä ja miellyttäviä käyttäjä.

Tekstiilitaiteilija Helena Vaari (s. 1963) on valmistunut tekstiilisuunnittelijaksi vuonna 1987 Kuopion koti- ja taideteollisuusoppilaitoksesta. Vaari on suunnitellut kuusi piispankaapua ja kirkkotekstiilit kolmeentoista kirkkoon sekä ollut muotoilijana Sellgren Oy:llä Orimattilassa ja Marja Kurki Oy:llä Helsingissä. Taiteilijan koti ja ateljee ovat Hollolassa.

Yli 30-vuotisen taiteilijauran aikana Helena Vaarin käsistä on lähtenyt lähes 300 kirkkotekstiiliä. Tekstiilit on valmistettu laadukkaasti kestävästä materiaaleista ja ne ovat edelleen käytössä. Jokainen kirkko ja seurakunta on erilainen ja siksi Vaari valmistaa tekstiilit syällisen suunnitteluprosessin kautta.

Kirkko on työllistänyt taiteilijoita satoja vuosia. Joka kerta kun Vaari käy kirkossa valmisteilla olevien töidensä kanssa, hän tuntee suurta kiitollisuutta saadessaan tehdä työtä pyhään paikkaan: ”Se on suuri ilo ja kunnia. Voin itse olla yhtenä lenkinä niiden taiteilijoiden ketjussa, jotka ovat jo melkein pari tuhatta vuotta saaneet rakentaa ja koristaa kirkkoja”.

Artenomi Tytti Helles ja Helena Vaari ovat tehneet yhteistyötä jo monen piispankaavun verran. Piispat Teemu Laajasalo (2017), Jari Jolkkonen (2018) ja Matti Repo (2019) ovat saaneet näiden kahden käsityömestarin tekemät piispan liturgiset vaatteet ylleen. Helles on erikoistunut ompelemaan vaativia tilaustöitä, kuten morsiuspukuja, historiallisia pukuja elokuvaan ja esiintymisasuja oopperoille ja teattereille. Helleksellä on työhuone Turussa ja hänen työuransa on 20 vuoden mittainen.

Tekstiilitaiteilija Helena Vaari

+358 50 384 7071 helena.vaari@phnet.fi www.helenavaari.fi